

Kołatek domowy (*Anobium punctatum*)

Kołatek domowy jest najpospolitszym szkodnikiem drewna wyrobionego. Larwy mogą uszkadzać drewno twarde i miękkie. Niszczy eksponaty muzealne i ozdoby drewniane (rzeźby, ramy obrazów) na całym świecie. Pochodzi z umiarkowanych lasów Europy, skąd został rozmieszczony z porażonym drewnem i meblami do innych krajów. W środowiskach leśnych może zasiedlać martwe części drzew pozbawionych kory.

W budynkach uszkadza drewno o wilgotności 10-15%, a w szczególności belki przyziemne, legary i podłogi. Atakuje drewniane konstrukcje w piwnicach, przepierzeniach, rzadziej na poddaszach, a także meble w wilgotnych pomieszczeniach. Może rozwijać się w bardzo starym drewnie, dlatego jest groźnym szkodnikiem starych mebli. Jest mniej liczny lub nawet nie występuje w pomieszczeniach z centralnym ogrzewaniem, gdyż w nich jest mu za sucho.

Może zasiedlić drewno wolne od grzybów, które je rozkładają, ale rozkładające się drewno może być bardziej odpowiednie dla składania jaj i rozwoju larw niż drewno zdrowe. Chociaż rozwój kołatków w starym drewnie trwa dłużej niż w krótko użytkowanym, to jednak chrząszcze chętniej składają jaja w starym.

Dorosłe chrząszcze mają około 4 mm długości. Ich krótkie, krępe, walcowate ciało jest jasno- lub ciemnobrunatne. Część tułowia tworzy kaptur, który przykrywa głowę. Mocno stwardniałe pokrywy są gęsto i wyraźnie punktowane. Po bokach głowy osadzone są grzebykowate czułki.

Samice preferują powierzchnie szorstkie jako miejsca do składania jaj, a także drewno, które jest kilku- lub kilkunastoletnie. Chociaż samice wybierają stare drewno, larwy są zdolne do zakończenia rozwoju w świeżo wysuszonym drewnie.

Składanie jaj rozpoczyna się zaraz po kopulacji. Pierwszą partię jaj samica składa do otworu wylotowego, z którego wyszła, następnie jaja umieszcza w innych miejscach, w rysach, w wąskich szczelinach i szparach w drewnie, zawsze w grupach po 15-30, najczęściej 80 jaj w ciągu 5-10 dni. Jaja mają kształt kulisty, z jednej strony są wyciągnięte w ostry dzióbek.

Z jaj wylęgają się larwy po 4-6 tygodniach w warunkach pomieszczeń mieszkalnych o obniżonej wilgotności. W wilgotności względnej powietrza wynoszącej 80% okres rozwoju jaja może być obniżony do 15 dni. Im niższa wilgotność, tym dłuższy czas wylęgu.

Świeżo wylęgle **larwy** są mięsiste, drobno owłosione, białawe, a segmenty ich tułowia są lekko rozdęte. Młoda larwa tuneluje pod powierzchnią drewna, starsze schodzą głębiej w

drewno. Larwy wybierają zewnętrzną warstwę bieli, gdyż w niej jest szczególnie duże stężenie związków azotowych jako wynik procesów suszenia. Niepokojone larwy kołatka podciągają odnóża i udają, że są martwe. Gdy niebezpieczeństwo minie, przystępują do przerwanego żerowania. Larwy drążą charakterystyczne tunele w drewnie o średnicy 1-2 mm, wypełniając je sproszkowanymi odchodami o teksturze piasku. Mączka z trocin tworzonych przez larwy jest luźno rozmieszczona w tunelach i składa się z niestrawionych fragmentów drewna i grudek kału. Grudki te są tępo zakończone z jednego końca i ostro z drugiego. Po ich kształcie i teksturze piaskowej można rozpoznać larwy kołatka domowego.

Powierzchnia drewna porażana przez wiele lat może mieć liczne okrągłe otworki o średnicy 1,5 mm, co może świadczyć o tym, że kilka pokoleń dorosłych powstawało w jednym miejscu i ponownie wielokrotnie zasiedlało.

Dorosła larwa tuneluje w kierunku powierzchni drewna i tuż pod nią powiększa komorę, w której utworzy poczwarkę. Okres **poczwarki** trwa od 2 do 8 tygodni, w zależności od warunków środowiskowych. Powstały osobnik dorosły wycina cienką warstewkę nad komorą i wychodzi na zewnątrz. Zaraz po wyjściu z drewna osobniki dorosłe łączą się w pary. W czasie parzenia się samiec obraca się o 180° w stosunku do pozycji samicy; to ułatwia parze wejście do opuszczonego tunelu, gdzie kopulacja dobiega końca.

Owady dorosłe pojawiają się od kwietnia do końca sierpnia. Żyją do 30 dni. W tym okresie nie pobierają żadnego pokarmu, żyjąc kosztem zapasów zawartych w ciele tłuszczowym. Mimo to, i ich jelicie znajdują się liczne drobnoustroje, pomocne przy trawieniu celulozy. Mikroflora ta dzięki złożonym mechanizmom przedostaje się do składanych przez samice jaj, a z jaj do larw, u których rozwija się w zagięciach ścian jelita.